

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

Περίληψη

Η παρούσα διδακτική παρέμβαση εισάγει πιλοτικά το θεσμό του Συμβούλου Καθηγητή στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο, θεραπεύει την Ατομική Συμβουλευτική και τη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, συμβάλλοντας στην προσωπική ανάπτυξη των εφήβων και στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Πραγματοποιείται μέσω της συντονισμένης εκπόνησης προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας με κοινή θεματική, πρόγραμμα σπουδών και στόχους, ενιαίας διάρκειας, σταθερά επαναλαμβανόμενων. Ο Σύμβουλος- Καθηγητής συνδυάζει χαρακτηριστικά του Συμβούλου- Καθηγητή (Counsellor) και του Ακαδημαϊκού Καθοδηγητή (Tutor). Χάρη στην εφαρμογή της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής επικουρείται από εξωτερικό Καθοδηγητή, εξειδικευμένο στη Συμβουλευτική Ψυχολογία. Η συγκεκριμένη παρέμβαση γίνεται ολιστικά, δηλαδή τα προγράμματα εκπονούνται από καθηγητές διαφορετικών ειδικοτήτων, που είτε έχουν εξειδικευτεί στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, είτε έχουν επιμορφωθεί σ' αυτή από κάποιο συνάδελφό τους, ο οποίος λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής στο πλαίσιο της ενδοσχολικής επιμόρφωσης. Βρίσκει εφαρμογή στο επίπεδο της μη βασικής, σύγχρονης αλλά και ασύγχρονης εκπαίδευσης, ώστε να καλύπτονται σε πρώτη φάση οι ανάγκες των μαθητών και μαθητριών της Α Τάξης Γενικού Λυκείου. Αξιοποιεί τη συνεργατική μάθηση, ενθαρρύνει τη διεπιστημονική διδασκαλία, προωθεί την έρευνα δράσης για τη βελτιστοποίηση των εκπαιδευτικών πρακτικών. Επιτρέπει με καθηγητική καθοδήγηση την παροχή Συμβουλευτικής σε εφήβους από Συμβούλους- Μαθητές και τη δημιουργία δικτύου σχολείων που διακονούν τη Συμβουλευτική, χάρη στη χρήση των ΤΠΕ. Καθιστά τον προσωπικό φάκελο (portfolio) αφετηρία αξιολόγησης του μαθητή.

Λέξεις κλειδιά: Σύμβουλος – Καθηγητής, Διαλεκτική Συμβουλευτική, Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, Συντονισμένα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εισήγηση αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο επιχειρείται μία σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, στο δεύτερο γίνεται η περιγραφή της προτεινόμενης διδακτικής παρέμβασης, στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσεται το θεωρητικό υπόβαθρο της πρότασης, ενώ στο τέταρτο, εκτενέστερο και τελευταίο, κεφάλαιο γίνεται απόπειρα σύντομης περιγραφή των μεθόδων και του περιεχομένου σπουδών της εν λόγω διδακτικής παρέμβασης.

1. Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός ως διδακτικό αντικείμενο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση δεν παρείχε κατά βάση εξατομικευμένες υπηρεσίες Συμβουλευτικής στους μαθητές και τις μαθήτριες. Προσέφερε κυρίως πληροφορίες Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας σε επίπεδο σχολικής τάξης. Η ανανέωση στους τρόπους εφαρμογής του θεσμού που εισήγαγε η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997, επέτρεψε στην προληπτική και στη θεραπευτική Συμβουλευτική να συνδράμει ουσιαστικά την προσωπική ανάπτυξη των εφήβων μαθητών. Συγκεκριμένα μέσα από εξατομικευμένες συνεδρίες τα Γραφεία Συμβουλευτικής (ΓΡΑΣΕΠ) συνέβαλαν, ώστε οι έφηβοι μαθητές να συνειδητοποιούν τις αξίες, τις δυνατότητες, τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους, να αντιμετωπίζουν προσωπικά προβλήματα που αναστέλλουν την πρόοδο τους και να ενημερώνονται για την εθνική και την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

Την τελευταία τριετία ωστόσο, ύστερα από την κατάργηση των ΓΡΑΣΥ το 2010 και των ΓΡΑΣΕΠ το 2011, παρατηρείται συρρίκνωση του θεσμού, παρά τη λειτουργική αξιοποίησή του ως εκπαιδευτικής πρακτικής ειδικά κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Σήμερα ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός διδάσκεται μόνο στη Γ Γυμνασίου, ενώ η εξατομικευμένη Συμβουλευτική αλλά και η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας

παρέχεται στους εφήβους είτε μέσω των ΚΕΣΥΠ, είτε μέσω των δομών του ιδιωτικού τομέα. Ειδικά στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο οι μαθητές και οι μαθήτριες δύνανται να λάβουν συμβουλευτική υποστήριξη μόνο μέσω της συμμετοχής τους στα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας. Αυτά διοργανώνονται σε επίπεδο σχολικής μονάδας, σε πεντάμηνη ή ενιαύσια βάση, χωρίς να προϋποθέτουν ούτε τη συμμετοχή όλων των μαθητών της σχολικής μονάδας σ' αυτά, αλλά ούτε και την εφαρμογή τους από κάθε σχολική μονάδα, καθώς δεν αποτελούν οργανικό μέρος της τυπικής εκπαίδευσης και του επίσημου προγράμματος σπουδών.

Παράλληλα σύμφωνα με την πρόσφατη νομοθεσία (ΦΕΚ 193/17-09-2013) η αξιολόγηση των μαθητών γίνεται σταθερά στη βάση της λογικής νοημοσύνης, εστιάζοντας στις βαθμολογικές επιδόσεις πρωτίστως και παραμελώντας έτσι τις λοιπές δεξιότητες και τις κλίσεις των μαθητών. Ταυτόχρονα η απουσία σχολικού ψυχολόγου από τις σχολικές μονάδες διατηρεί λιμνάζοντα και απροσπέλαστα πολλά προβλήματα των σύγχρονων εφήβων κι ανύπαρκτη την κατάλληλη υποστήριξη για ενδοσκόπηση, προσωπική ανάπτυξη κι αυτοσυνείδηση των μαθητών και μαθητριών. Συνήθως χρέη σχολικού ψυχολόγου αναλαμβάνουν για λόγους πρακτικούς και οικονομικούς Φιλόλογοι καθηγητές, διορισμένοι ήδη στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου πρώτου κύκλου στην Ψυχολογία, χωρίς διδακτορικό τίτλο σπουδών και μάλιστα χωρίς ερευνητικό υπόβαθρο κι εμπειρία στη Συμβουλευτική Εφήβων.

Τα ΚΕΣΥΠ που λειτουργούν στις κατά τόπους Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές τους, δεν επαρκούν να καλύψουν τις ανάγκες όλων των μαθητών και μαθητριών.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο εξοβελισμός του ΣΕΠ από τα Γενικά Λύκεια οδηγεί τους νέους μαθητές σε αδιέξοδο ως προς την αναζήτηση της επαγγελματικής τους ταυτότητας, ως προς τη διαμόρφωση της σχέσης τους με την αγορά εργασίας κι ως προς τη δυνατότητα δημιουργικής και λειτουργικής ανεύρεσης πληροφοριακού υλικού, επεξηγηματικού σε ζητήματα που τους απασχολούν.

2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ-ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

Αντικείμενο της παρούσης εισήγησης αποτελεί ο αδρομερής σχεδιασμός κι η περιγραφή μιας πρότασης που εισάγει το θεσμό του Συμβούλου- Καθηγητή στο Δημόσιο Γενικό Λύκειο και συνδυάζει την ατομική με την ομαδική συμβουλευτική, τη συμβουλευτική σταδιοδρομίας και τη συμβουλευτική γονέων. Το μοντέλο που περιγράφεται αποτελεί έμπνευση της υπογράφουσας. Αφετηρία για το σχεδιασμό του στάθηκε αφενός η απουσία του μαθήματος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού από το Πρόγραμμα Σπουδών του Γενικού Λυκείου, η πίστη στην αναγκαιότητά του καθώς και στην αρχή της αυτονομίας και της αυτενέργειας της σχολικής μονάδας (Ματσαγγούρας, 1999).

Σύμφωνα με την προκείμενη διδακτική παρέμβαση, η εισαγωγή της Συμβουλευτικής, ως σταθερού εκπαιδευτικού αντικειμένου, που διδάσκεται καθόλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, επιτυγχάνεται μέσα από επιμέρους σχέδια συνεργατικής έρευνας (project) ή προγράμματα αγωγής σταδιοδρομίας. Επίσης δύναται να εφαρμοστεί και διαθεματικά, μέσω της ένταξής της στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα ως μέσου στήριξης της μαθησιακής διαδικασίας. Αυτή η τελευταία δυνατότητα ωστόσο δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας διδακτικής πρότασης.

Η εφαρμογή του θεσμού γίνεται επαγωγικά. Ξεκινά ως ένα πρόγραμμα ή ως ένα επιμέρους σχέδιο συνεργατικής έρευνας, το οποίο επιδιώκεται να εφαρμοστεί σε μία ομάδα μαθητών και μαθητριών που φοιτούν στην Α τάξη Γενικού Λυκείου. Εν συνεχεία καταβάλλεται προσπάθεια μέσω του πολλαπλασιασμού ομοειδών προγραμμάτων / σχεδίων να διευρυνθεί η παρέμβαση, ώστε να συμπεριλάβει το σύνολο των μαθητών και μαθητριών της πρώτης τάξης. Προϋπόθεση αποτελεί η επιμόρφωση όλων των διδασκόντων της σχολικής μονάδας στη Συμβουλευτική, ώστε τα Προγράμματα αυτά να καθιερωθούν ως σταθερά διδακτικά αντικείμενα στο πρόγραμμα σπουδών της σχολικής μονάδας. Η συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών τόσο στα σχέδια διδασκαλίας όσο και στα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι εθελοντική κι εξαρτάται αποκλειστικά

από την προαίρεσή τους. Συνεπώς στους στόχους της παρούσας διδακτικής πρότασης προστίθεται αναπόφευκτα κι η προσπάθεια προσέλκυσης όσο το δυνατόν περισσότερων εφήβων.

Η επιλογή της πρώτης τάξης δεν είναι τυχαία, καθώς πρόκειται για την εισαγωγική τάξη στο Λύκειο, στο τέλος της οποίας οι μαθήτριες κι οι μαθητές επιλέγουν την Κατεύθυνση Σπουδών που θα ακολουθήσουν στη διάρκεια της λυτικής διετούς φοίτησής τους στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, απόφαση που συναρτάται άμεσα με την επιλογή αντικειμένου πανεπιστημιακών σπουδών.

Ως πεδίο εφαρμογής της πρότασης προτείνεται η μη βασική εκπαίδευση και συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που σε ετήσια βάση προκηρύσσονται από τη Διεύθυνση ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η προτεινόμενη παρέμβαση επεκτείνει το θεσμό του Ατομικού Συμβούλου, αξιοποιώντας το θεωρητικό υπόβαθρο της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής και του θεσμού του Συμβούλου-Καθηγητή στην αγγλόφωνη (αγγλική και αμερικάνικη) Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ο Σύμβουλος-Καθηγητής έχει εφαρμοστεί κατά την τελευταία πενταετία αποσπασματικά στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (αναφέρεται ενδεικτικά το παράδειγμα του 1^{ου} Πειραματικού Γυμνασίου Αθηνών) ως καινοτόμος καλή πρακτική. Ο ρόλος του όμως περιορίζεται στην επίλυση των προβλημάτων (ατομικών και συλλογικών) που ενσκήπτουν στη σχολική μονάδα. Ωστόσο η έννοια της προσωπικής ανάπτυξης και της πρόληψης της εκδήλωσης προβλημάτων, που είναι πλέον κυρίαρχες στην Εξελικτική Ψυχολογία, υποκαθιστούν σταδιακά, ως προτεραιότητες της Συμβουλευτικής, την κατά βάση θεραπευτική διαδικασία της αντιμετώπισης των προβλημάτων των εφήβων. Παράλληλα η Συμβουλευτική Επαγγέλματος αναβαθμίστηκε σε μία σχέση μακράν συνθετότερη από εκείνη που στοχεύει απλώς στη μακροπρόθεσμη εύρεση εργασίας, προσβλέποντας στη διαμόρφωση της δια βίου επαγγελματικής ταυτότητας των εφήβων και των νέων.

Η καινοτομία της παρούσης διδακτικής παρέμβασης έγκειται στο γεγονός, ότι ο Σύμβουλος-Καθηγητής καλείται να λειτουργήσει στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σε όλο το εύρος των δραστηριοτήτων του. Καλείται δηλαδή να ανταποκριθεί σε τέσσερις γενικές βασικές υποχρεώσεις : α) στην εκπαιδευτική καθοδήγηση, μέσω ψυχομετρικών τεστ, ώστε οι μαθητές να ανακαλύψουν τις δεξιότητες και τις κλίσεις τους, β) στην επαγγελματική συμβουλευτική, με έμφαση στη χάραξη των στρατηγικών για το χτίσιμο της μελλοντικής επαγγελματικής καριέρας του μαθητή, γ) στην εξατομικευμένη συμβουλευτική, η οποία εστιάζει με σεβασμό στο απόρρητο του ιδιωτικού βίου, σε κάθε είδους δυσκολία που δυσχέρανε την προσωπική ανάπτυξη των μαθητών, δηλαδή για παράδειγμα, στις συναισθηματικές δυσκολίες, στα οικονομικά προβλήματα, στις ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες και στη χρήση ναρκωτικών, δ) στη σύνδεση με όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ώστε να προσφερθεί κάθε περαιτέρω δυνατή υποστήριξη στους συμβουλευόμενους, με την αυτονόητη πάντοτε διακριτικότητα και ε) στην προληπτική συμβουλευτική, προκειμένου να συνδράμει την αυτοσυνείδηση και την ομαλή ανάπτυξη της προσωπικότητας του εφήβου.

Ο Σύμβουλος-Καθηγητής μπορεί να είναι εκπαιδευτικός οποιασδήποτε ειδικότητας, ο οποίος αναλαμβάνει υπό την εποπτεία του συγκεκριμένο αριθμό μαθητών και μαθητριών, όχι περισσότερων από είκοσι, με τους οποίους συνεργάζεται κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, προκειμένου να υπηρετήσει τους στόχους του Προγράμματος. Χάρη στην αξιοποίηση συγκεκριμένων ψυχομετρικών εργαλείων και με την εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων και προγράμματος σπουδών ο Σύμβουλος-Καθηγητής μετατρέπεται σε μία ουσιαστική γέφυρα ανάμεσα στο μαθητή/ μαθήτρια, το σχολείο, τους γονείς και την κοινωνία, αλλά και την αγορά εργασίας.

3.ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Ο Σύμβουλος-Καθηγητής ως εκπαιδευτικός θεσμός στην αγγλόφωνη, αμερικανική κι αγγλική, ακαδημαϊκή κι εκπαιδευτική πραγματικότητα, αναλύεται εν τάχει, ενώ η εφαρμογή του στη σχολική μονάδα

από εκπαιδευτικούς αντί «ειδικών» Συμβούλων- Ψυχολόγων, τεκμηριώνεται από τη σύντομη ανάλυση των αρχών της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής.

3.1. Ο Σύμβουλος Καθηγητής

Ο «Σύμβουλος- Καθηγητής» ως εκπαιδευτικός θεσμός απέκτησε το θεωρητικό του υπόβαθρο, σταδιακά, αφού εφαρμόστηκε στην αγγλόφωνη, αμερικανική κι αγγλική ακαδημαϊκή πραγματικότητα. Γενέτειρα του όρου *Counsellor* είναι η Βόρεια Αμερική της δεκαετίας του 1920, ενώ η πατρότητά του αποδίδεται είτε στον εισηγητή της θεωρίας της ανθρωποκεντρικής προσέγγισης στην Ψυχολογία, τον Carl Rogers, είτε στον «πατέρα» της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας, τον Frank Parsons (Bell,1996).Ο θεσμός του Συμβούλου – Καθηγητή ωστόσο αναπτύχθηκε μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και καλλιεργήθηκε εκτενώς κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 στα πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου και της Βόρειας Αμερικής, μέσα στο γενικότερο κλίμα της αναβάθμισης της ποιότητας των σπουδών στην αγγλόφωνη τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το αποτέλεσμα αυτής της αναγέννησης στάθηκε μεταξύ άλλων η εξαγωγή της συγκεκριμένης πρακτικής διεθνώς, καθώς επίσης και η καθιέρωση παγκοσμίως μεθόδων επαγγελματικής αλλά και ατομικής συμβουλευτικής προς φοιτητές αρχικά, προς μαθητές αργότερα, με στόχο την προσωπική τους ανάπτυξη, μέσω της αντιμετώπισης προσωπικών και συναισθηματικών προβλημάτων, την κοινωνική τους ένταξη και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Ο Ακαδημαϊκός Σύμβουλος- Καθηγητής (Counsellor) διαφέρει από τον Ακαδημαϊκό Επιμελητή / Καθοδηγητή ή Μέντορα (Tutor). Βασικό καθήκον του δεύτερου είναι κατά βάση η παρακολούθηση της προόδου συγκεκριμένων φοιτητών, η καταγραφή της προόδου τους στα ακαδημαϊκά εκπαιδευτικά θέματα. (Bell, 1996). Μέσω εξατομικευμένων τακτικών συναντήσεων, διευθετούνται, ελέγχονται και αξιολογούνται θέματα που αφορούν πρωτίστως στην ποιότητα της γνωστικής ανάπτυξης, στην επιμέλεια, στην ακαδημαϊκή επίδοση κάθε φοιτητή και στο βαθμό της εναρμόνισής του με τους ευρύτερους ερευνητικούς και μαθησιακούς στόχους του. Ο Σύμβουλος – Καθηγητής διαχειρίζεται συνολικά και ολιστικά την συναισθηματική, κοινωνική, φοιτητική ταυτότητα του φοιτητή, προσφέροντας συμβουλές για τη μελλοντική του επαγγελματική ταυτότητα. Από την άλλη πλευρά ο Ακαδημαϊκός Καθοδηγητής συνήθως επικεντρώνεται σε θέματα που άπτονται κατά βάση της ακαδημαϊκής προόδου και εξέλιξης του φοιτητή, ώστε αυτός να αποφοιτήσει στο προβλεπόμενο σύννομο χρονικό περιθώριο, έχοντας εκπονήσει αξιοπρεπώς τα καθήκοντα του ακαδημαϊκού του βίου κι έχοντας ενστερνιστεί τις αρχές και τις αξίες της πανεπιστημιακής κοινότητας, της οποίας λειτουργικά και αποτελεί ουσιαστικό μέλος (Χατζηχρήστου, 2011).

3.2. Η Διαλεκτική Συμβουλευτική

Με τον όρο Διαλεκτική Συμβουλευτική (consultation) περιγράφεται μία μη γραμμική διαμεσολαβητική μορφή συμβουλευτικής, με τριαδικό χαρακτήρα, που συνάπτεται ανάμεσα στο σύμβουλο αφενός, στον άμεσα συμβουλευόμενο αφετέρου, αλλά και στον έμμεσο και τελικό αποδέκτη της συμβουλευτικής. Ο άμεσα συμβουλευόμενος εισέρχεται στη συμβουλευτική σχέση και πραγματοποιεί τη συνεδρία προκειμένου, με τη σειρά του να λειτουργήσει ως «σύμβουλος», να καταστεί δηλαδή ικανός να διαχειριστεί προβλήματα ενός τρίτου, του έμμεσα συμβουλευόμενου (ο οποίος δύναται να είναι φυσικό πρόσωπο, ομάδα ή οργανισμός). Ο έμμεσα συμβουλευόμενος καλείται συμβατικά «πελάτης».

Ως εκπαιδευτική διαλεκτική συμβουλευτική (instructional consultation) ορίζεται η εφαρμογή της διαλεκτικής συμβουλευτικής στη μαθησιακή διαδικασία με συμβουλευόμενους κυρίως τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου αυτοί να καταστούν ικανοί να βοηθήσουν μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες μάθησης (Bell, 1996). Στο επίπεδο της σχολικής μονάδας και των επιμέρους υποσυνόλων που την απαρτίζουν η Διαλεκτική Συμβουλευτική αφορά συνήθως σε θέματα σχολικής υγείας ή επίδοσης, για την αντιμετώπιση των οποίων συνδυάζονται μέθοδοι διδακτικής και τεχνικές χειρισμού της σχολικής τάξης με τις βασικές διαστάσεις και τα χαρακτηριστικά της διαλεκτικής συμβουλευτικής.

Την πρωτοβουλία για τη σύναψη της συμβουλευτικής σχέσης αναλαμβάνει συνήθως ο συμβουλευόμενος. Ο σύμβουλος είναι συνήθως ένας ειδικός επιστήμονας επαγγελματίας (σχολικός ψυχολόγος κατά βάση). Συνήθως ο συμβουλευόμενος καταφεύγει στη συμβουλευτική διαδικασία, είτε επειδή δε διαθέτει επαρκείς γνώσεις για το συγκεκριμένο πρόβλημα, είτε γιατί δεν έχει τις απαραίτητες δεξιότητες που απαιτούνται για να το αντιμετωπίσει, είτε λόγω απουσίας αυτοπεποίθησης, είτε τέλος εξαιτίας της έλλειψης επαγγελματικής αντικειμενικότητας, που είναι αποτέλεσμα της προσωπικής του, συναισθηματικής εμπλοκής στη συγκεκριμένη περίπτωση (Carlan, 2004).

Σε κάθε περίπτωση σημαντική κρίνεται η ενθάρρυνση που οφείλει να παρέχει ο σύμβουλος προς τα άτομα (συμβουλευόμενους και πελάτες) να λειτουργούν συνεργατικά και να αντιμετωπίζουν τα προβλήματά τους ομαδικά και να διακρίνονται από το συναίσθημα της κοινής ευθύνης για τα αποτελέσματα των παρεμβάσεών τους. Έτσι αίρεται ο ανταγωνισμός και καταπολεμούνται οι τάσεις απομόνωσης, ενώ ταυτόχρονα σφυρηλατούνται οι κοινές αξίες και τα πρότυπα της ομάδας. Ταυτόχρονα σημαντική κρίνεται και η ενημέρωση του συμβούλου για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συστήματος, από το οποίο προέρχεται ο συμβουλευόμενος (στερεότυπα, προκαταλήψεις, χαρακτηριστικά του πληθυσμού που την απαρτίζουν και λοιπές ειδοποιούς διαφορές της σχολικής μονάδας από τις όμορες και τις όμοιές της), καθώς και τα άτομα – «πελάτες», που συνιστούν και τους τελικούς αποδέκτες του προϊόντος της συμβουλευτικής σχέσης.

4. Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

4.1.Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως Σύμβουλου-Καθηγητή, πολλαπλασιαστική και συντονιστή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Οι εκπαιδευτικοί της σχολικής μονάδας που συνεργάζονται υπό την εποπτεία ενός εξωτερικού συνεργάτη (ενός ψυχολόγου της Διεύθυνσης ή του υπεύθυνου του ΚΕΣΥΠ) δύνανται να εκπονούν συντονισμένα προγράμματα Συμβούλου- Καθηγητή στο πλαίσιο της Αγωγής Σταδιοδρομίας, τόσα, ώστε να καλύψουν τον αριθμό των μαθητών της Α Τάξης Γενικού Λυκείου.

Τα προγράμματα του *Συμβούλου-Καθηγητή* στο πλαίσιο της Αγωγής Σταδιοδρομίας που οργανώνονται στη σχολική μονάδα για το εκάστοτε σχολικό έτος έχουν σκόπιμα παρεμφερή δομή και υπηρετούν κοινούς στόχους, ώστε όλα τα παιδιά που συμμετέχουν να λάβουν κοινή εκπαίδευση. Δημιουργείται έτσι μια ζώνη δράσεων κοινής θεματικής αργά το μεσημέρι στις σχολικές μονάδες, που εφαρμόζουν το πρόγραμμα, σε δίωρη εβδομαδιαία βάση στη σχολική μονάδα, μετά την ολοκλήρωση του ημερήσιου Προγράμματος Σπουδών.

Προτείνεται το κάθε τμήμα της τάξης να ανατίθεται στη συμβουλευτική εποπτεία δύο εκπαιδευτικών, οι οποίοι μοιράζονται μεταξύ τους τα παιδιά και συνεργάζονται, ώστε να εφαρμόσουν τις κοινές αρχές του προγράμματος σε ολόκληρο τμήμα, φιλοδοξώντας να ασκήσουν σε ομοειδείς δραστηριότητες τους/τις εφήβους. Ορίζεται επιπλέον Υπεύθυνος Σύμβουλος– Καθηγητής της Α Λυκείου. Πρωταρχικό καθήκον του αποτελεί ο συντονισμός των δράσεων των ομολόγων του Συμβούλων, που έχουν την εποπτεία του ημίσεως των σχολικών τμημάτων, η οργάνωση και διεξαγωγή συνεδριών – συσκέψεων για την ανταλλαγή καλών πρακτικών, την επίλυση προβλημάτων, τη σύνθεση και κατανομή του διδακτικού υλικού, την εκπόνηση ενός στοιχειώδους προγράμματος σπουδών, τη στελέχωση του προγράμματος με τα κατάλληλα μαθησιακά μέσα, την επικοινωνία με τον Υπεύθυνο του ΚΕΣΥΠ και τον / την Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης ή τον / την Σχολική Ψυχολόγο της Διεύθυνσης για την πραγματοποίηση των συνεδριών της Διαλεκτικής Συμβουλευτικής.

Προϋπόθεση για την εφαρμογή του θεσμού τόσο ως απλού προγράμματος Αγωγής Σταδιοδρομίας, όσο και πολλαπλάσιων προγραμμάτων κοινής θεματικής και στόχων, αποτελεί η ύπαρξη στη σχολική μονάδα ενός τουλάχιστον εκπαιδευτικού με ειδικευση στη Γενική και στην Επαγγελματική Συμβουλευτική, ικανού να

συνεργαστεί με τον υπεύθυνο του ΚΕΣΥΠ της Διεύθυνσής του, να καταρτίσει μερικώς το διδακτικό υλικό του προγράμματος και κατάλληλο να επιμορφώσει ένα μικρό αριθμό συναδέλφων- συνεργατών του στις βασικές αρχές και πρακτικές του εν λόγω αντικειμένου. Έτσι η προτεινόμενη πρόταση υλοποιείται μέσα από ένα ολιστικό μοντέλο που βοηθά κάθε καθηγητή της σχολικής μονάδας να εξελιχθεί σε Σύμβουλο-Καθηγητή και να μνηθεί στις αρχές της Συμβουλευτικής.

Με δεδομένο ότι ο αριθμός των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας που έχουν επαρκώς επιμορφωθεί στη Συμβουλευτική μπορεί να είναι μικρός, για να καλύψει τις ανάγκες αυτής της συντονισμένης δράσης, προτείνεται οι ήδη επιμορφωμένοι στο αντικείμενο συνάδελφοί τους να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές των βασικών δεξιοτήτων συμβουλευτικής, εκπονώντας δράσεις ενδοσχολικής επιμόρφωσης κι επαγγελματικής ανάπτυξης των συναδέλφων τους, κατά τον πρώτο μήνα του σχολικού έτους, πριν δηλαδή την εκπόνηση των εν λόγω προγραμμάτων.

Η πρακτική αυτή δύναται να επεκταθεί σε όμορες σχολικές μονάδες ή σε όλες τις αντίστοιχες της οικείας Διεύθυνσης, ώστε σε επίπεδο τοπικής εμβέλειας να οργανωθεί εκπαιδευτικό δίκτυο που διακονεί τη Συμβουλευτική στο Γενικό Λύκειο σε δίωρη βάση εβδομαδιαίως. Η επιτυχής εφαρμογή κι επανάληψη των προγραμμάτων αυτών κάθε χρόνο σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων μπορεί να καλύψει τις ανάγκες περισσότερων τάξεων του Γενικού Λυκείου. Δύναται συνεπώς να καθιερώσει άτυπα αλλά ουσιαστικά την εξατομικευμένη, συνεργατική και ομαδική, Συμβουλευτική, ως γνωστικό αντικείμενο στο Ελληνικό Δημόσιο Γενικό Λύκειο.

Καθοριστικός για την επιτυχία του εγχειρήματος κρίνεται ο ρόλος του οικείου ΚΕΣΥΠ. Η ικανότητα του Υπευθύνου να συνεργαστεί με τον Υπεύθυνο Σύμβουλο-Καθηγητή, Συντονιστή κάθε σχολικής μονάδας, η ευελιξία στη συνδιαμόρφωση, τη βελτίωση και την ανανέωση του εκπαιδευτικού υλικού, ο εμπλουτισμός των εκπαιδευτικών πρακτικών που διακονούνται στο πλαίσιο του προγράμματος, η αξιοποίηση του ηλεκτρονικού κόμβου της υπηρεσίας για τη διευκόλυνση του ερευνητικού έργου των εφήβων μαθητών και μαθητριών είναι μερικές μόνο από τις παροχές που μπορούν να σταθεροποιήσουν και να πολλαπλασιάσουν την εκπόνηση αναλόγων προγραμμάτων. Η παροχή συμβουλευτικών διαλέξεων, η συμμετοχή του Υπευθύνου του ΚΕΣΥΠ ως εξωτερικού συνεργάτη –ενισχυτή στο Πρόγραμμα κάθε σχολικής μονάδας, η εκπόνηση στρατηγικών διαλεκτικής συμβουλευτικής (π.χ. η ερμηνεία συμπεριφορών, η παροχή συμβουλών για τον τρόπο αντιμετώπισης προβλημάτων ή ανταπόκριση σε συγκεκριμένες ανάγκες των παιδιών, η παροχή ψυχομετρικών εργαλείων, η εκπόνηση βραχέων σεμιναρίων επαγγελματικής ανάπτυξης – επιμόρφωσης στη Συμβουλευτική, η ενημέρωση της ηλεκτρονικής τάξης του κάθε προγράμματος με βοηθητικό υλικό) μπορεί να συμβάλει εξαιρετικά αποτελεσματικά στην παραγωγή επιμορφωτικού υλικού πρωτότυπου και συμβατού με τις κατά τόπους ανάγκες της εκάστοτε σχολικής μονάδας, οδηγώντας σταδιακά στην αυτονόμησή της και στη σύνταξη του δικού της, πρωτότυπου προγράμματος σπουδών.

4.2. Η εισαγωγική συνεδρία

Κάθε Σύμβουλος – Καθηγητής αναλαμβάνει την εκπόνηση και την ευθύνη του ημίσεως ή και όλου του Προγράμματος Συμβουλευτικής, συλλειτουργώντας, εφόσον αυτό είναι εφικτό, με τους/τις συναδέλφους του, αλλά πρωτίστως συνεργαζόμενος με τους μαθητές/τις μαθήτριες ευθύνης του μέσα από την ομάδα αλλά και μέσω εξατομικευμένων συναντήσεων. Στην πρώτη ομαδική συνάντηση γίνεται και η πρώτη προσπάθεια της σύστασης της συμβουλευτικής σχέσης, που θα ενεργοποιηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος. Η προσπάθεια αυτή συντελείται συνήθως στη διάρκεια μιας δυαδικής σχέσης, όπου σύμβουλος και συμβουλευόμενοι -μέλη κάθε ομάδας, βρίσκονται μόνοι μεταξύ τους (Μαλικιώση-Λοΐζου, 2012).

Στην ίδια συνεδρία συνάπτεται, διατυπώνεται και συνυπογράφεται από το Σύμβουλο- Καθηγητή και τα μέλη του Προγράμματος/τους Συμβουλευόμενους το Συμβόλαιο της Συνεργασίας τους, δηλαδή προσδιορίζονται οι στόχοι της συνεργασίας, η διάρκεια, οι αρχές κι οι κανόνες λειτουργίας της και περιγράφεται το τελικό προϊόν του έργου. Ορίζονται η περιοδικότητα κι ο αριθμός των εξατομικευμένων συνεδριών, η συχνότητα της συνάντησης της ομάδας, το είδος και ο αριθμός των δραστηριοτήτων που θα

πραγματοποιηθούν ατομικά ή συνεργατικά στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως λειτουργίας του προγράμματος και τίθενται οι περιορισμοί στην αξιοποίηση των ευαίσθητων προσωπικών καταθέσεων των παιδιών για την ανάπτυξη της προσωπικότητας ενός εκάστου και τη διαμόρφωση της ταυτότητας της ομάδας.

Ο Σύμβουλος- Καθηγητής εξηγεί κατά τη διάρκεια της πρώτης συνεδρίας στην ολομέλεια πλέον ότι πρωταρχική προϋπόθεση της αυτογνωσίας είναι η κατάκτηση μιας καίριας δεξιότητας: της αποδοχής εκ μέρους κάθε εφήβου του εαυτού του, όπως τον αντιλαμβάνεται, συγκρίνοντάς τον με τους άλλους συμμαθητές του και προσδιορίζοντας το είδος της σχέσης του μαζί τους. Είναι σημαντικό, τονίζει, να μην απορρίπτει ο/η έφηβος τον εαυτό του/της, αλλά να συνδιαμορφώνει μαζί με το Σύμβουλο ή να ενισχύεται να ανευρίσκει κίνητρα για την υγιή του/της ανάπτυξη, την προσωπική του/της ολοκλήρωση και αυτογνωσία μέσα από την άσκηση με τη χρήση κατάλληλων ψυχομετρικών εργαλείων. Η αποδοχή της προσωπικότητάς του κι η θετική στάση απέναντι στον εαυτό του, βοηθά το άτομο κι ειδικά τον/την έφηβο να διαμορφώσει υγιή στάση προς τους σημαντικούς άλλους που τον περιβάλλουν και τον ενδιαφέρουν και να αντιμετωπίσει με αισιοδοξία και θετική διάθεση την ένταξή του στον περιβάλλοντα αυτόν κοινωνικό ιστό (Κουμουνδούρου, 2009).

Ο Σύμβουλος- Καθηγητής καλείται να δεσμευτεί για την από μέρους του επίδειξη εμπιστοσύνης προς τα παιδιά, για τη συμβολή του στη διαμόρφωση θετικού κλίματος συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης στην ομάδα, ώστε να εκπληρωθούν οι στόχοι που ορίστηκαν κατά το βέλτιστο δυνατό τρόπο (Κουμουνδούρου, 2009). Παράλληλα καλείται να επιδεικνύει σε όλη τη διάρκεια της συνεργασίας του με το παιδί ή την ομάδα, διάθεση αποδοχής του εφήβου, σεβασμό προς τις αξίες και την προσωπικότητα του, θετική αντιμετώπιση στις επιθυμίες του, αναγνώριση της ετερότητας του ως προσόντος, ως απόδειξη της μοναδικότητας, άρα και της αυταξίας του καθενός, η οποία ωστόσο πρέπει να ενισχυθεί και να εμπλουτιστεί μέσα από την κοινωνική προσφορά και την υγιή προσωπική ανάπτυξη.

Ο Σύμβουλος – Καθηγητής μετά την εισαγωγική συνεδρία, η οποία έχει ομαδικό χαρακτήρα, επιδιώκει την επί μέρους συνάντηση με καθένα από τα πρόσωπα ευθύνης του, πραγματώνοντας την εξατομικευμένη, πρώτη, συνεδρία, κατά τη διάρκεια της οποίας αποσαφηνίζονται περαιτέρω και εξατομικεύονται οι προαναφερθέντες στόχοι, που επικυρώνονται από νέο συμβόλαιο συνεργασίας, το οποίο συνάπτεται, σε διμερή βάση. Στη διάρκεια αυτής της συνεδρίας γίνεται και η αρχική διερεύνηση των αναγκών του μαθητή/της μαθήτριας, μέσα από μία συμβουλευτική συνέντευξη, με ανοιχτά ερωτήματα, η οποία ως στόχο της έχει να διευκρινίσει τους λόγους, για τους οποίους το παιδί αποφάσισε να συμμετάσχει στο πρόγραμμα. Είναι σημαντικό να γνωρίζει τι προσδοκά το παιδί να κερδίσει προσερχόμενο στο πρόγραμμα, προκειμένου να το βοηθήσει όσο το δυνατόν περισσότερο ή να άρει τις πιθανές παρερμηνείες του. Είναι επίσης βασικό να ενημερωθεί για τα τρέχοντα ζητήματα που το απασχολούν.

Οι Σύμβουλοι- Καθηγητές σε ειδική μεταξύ τους συνεδρία κατόπιν καταρτίζουν το κοινό αντικείμενο και τις μεθόδους διδασκαλίας όλων των Προγραμμάτων, προσπαθώντας να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες και τις ανάγκες των παιδιών, λειτουργώντας συνδυαστικά κι ευέλικτα: θέτουν κοινούς άξονες και προωθούν βασικό εκπαιδευτικό υλικό, χωρίς ωστόσο να τυποποιούνται, καθώς βασικός στόχος τους παραμένει η εξατομικευση και η κάλυψη όσο το δυνατόν περισσότερων επί μέρους προσωπικών αναγκών. Ο ρόλος για άλλη μία φορά του υπεύθυνου του ΚΕΣΥΠ ή ενός εξωτερικού ενισχυτή για την κατάρτιση του προγράμματος σπουδών είναι σημαντικός. Επιλέγεται η βιωματική εξοικείωση των μαθητών και των μαθητριών με τη Συμβουλευτική, αξιοποιείται η συνεργατική δράση εφήβων σε ομάδες εργασίας, εφαρμόζεται το μαθητοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας και προωθείται η προσομοίωση της πραγματικής ζωής στη σχολική αίθουσα.

Οι έφηβοι καλούνται να επιλέξουν τα μέσα και τη μέθοδο της δημιουργίας του ατομικού τους φακέλου, να διερευνήσουν τις δεξιότητες, τις ικανότητες και την προσωπικότητα τη δική τους και των ομηλικών τους, να συνθέσουν εκπαιδευτικές επαγγελματικές μονογραφίες συναφείς με τα ενδιαφέροντα της πλειοψηφίας, να προσφέρουν υπηρεσίες Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας ως Σύμβουλοι, έχοντας την υποστήριξη του Συμβούλου-Καθηγητή τους, αξιοποιώντας θεατρικές τεχνικές και τις δυνατότητες των τεχνολογιών

πληροφορίας κι επικοινωνιών. Ως τελικό παραδοτέο προϊόν ορίζονται οι Ατομικοί Φάκελοι κάθε εφήβου, που παραμένουν στη σχολική μονάδα ως σταθερή αφηγηρία κάθε μορφής αξιολόγησης κι ένα ηλεκτρονικό βιβλίο επαγγελματικών μονογραφιών που παραμένει στην ηλεκτρονική τάξη της παρέμβασης κι εμπλουτίζεται εφεξής σε ετήσια βάση.

4.3. Οι στόχοι της Παρέμβασης

Ως πρωταρχικοί στόχοι ορίζονται: α) Η συνεργασία του Συμβούλου και των μελών της ομάδας αλλά και η αξιοποίηση της αυτενέργειας, ώστε μέσα από νόμιμες διαδικασίες και μέσα από την υγιή σχέση με τον καθηγητή και τους ομηλικούς του, κάθε έφηβος/η να επιτύχει να γνωρίσει στο πλαίσιο του προγράμματος πλευρές του εαυτού του (π.χ. κλίσεις, δεξιότητες, ταλέντα, αδυναμίες, επιθυμίες), με τις οποίες δεν ήταν εξοικειωμένος/η, καλλιεργώντας ταυτόχρονα και την προσωπικότητά του/της. β) Η προσπάθεια να γνωρίσει και να επικοινωνήσει κάθε μαθητής και μαθήτρια με την εξωσχολική και εξωοικογενειακή κοινωνική οργάνωση που τον / την περιβάλλει, την αγορά εργασίας, τις νέες απαιτήσεις του σύγχρονου επαγγελματικού και καθημερινού βίου και να διαμορφώσει μια ολιστική και αντιπροσωπευτική εικόνα του περιβάλλοντός του. γ) Η τελική, συνθετική επιδίωξη να αυτοπροσδιοριστεί κάθε έφηβος/η μέσα από την επισήμανση της ετερότητας και μια πρώτη επιλογή του ρόλου του μέσα στο κοινωνικό του περιβάλλον: να συνειδητοποιήσει δηλαδή ότι ο τρόπος συμπεριφοράς του/της, η διαμόρφωση του εσωτερικού του/της κόσμου, οι αντιδράσεις στα ποικίλα εξωτερικά ερεθίσματα, με άλλα λόγια η διαμόρφωση της προσωπικότητάς του/της, δεν είναι παρά απότοκος της αλληλεπίδρασής του/της με το γύρω του κόσμο (Βάγγερ, 2004· Κουμουνδούρου, 2009).

Η σχέση Συμβούλου-Συμβουλευόμενου είναι σημαντική και κρίσιμη για την αυτοπραγμάτωση του ατόμου, για την ψυχική του υγεία και τη συγκρότηση της κοινωνικής του ταυτότητας (Amundson-Bowlsbey, 2008). Πιο συγκεκριμένα μέσα από την υγιή διαμόρφωση και άσκηση της σχέσης αυτής ο / η έφηβος ελπίζει:

Α) σε ό, τι αφορά σε θέματα αυτογνωσίας και προσωπικής ανάπτυξης να κατανοήσει τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, τα ενδιαφέροντα και τις αξίες του, τις ικανότητες, τις αδυναμίες και τις δεξιότητές του. Να αντιμετωπίζει θετικά τον εαυτό του, να διαμορφώσει επαγγελματική συνείδηση.

Β) Σε ό, τι σχετίζεται με την ενημέρωσή του για τα θέματα σπουδών και Συμβουλευτικής Επαγγέλματος να μάθει να χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες για να ανευρίσκει πληροφορίες για σπουδές, επαγγέλματα και αγορά εργασίας, να διερευνά τις δυνατότητες εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, να αντιλαμβάνεται τη σημασία της επιχειρηματικότητας στο χώρο της απασχόλησης, να γνωρίζει τον κόσμο της εργασίας, τις εξελίξεις και το σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον, να αξιοποιεί κριτικά διαφορετικές πηγές πληροφόρησης, να μαθαίνει τρόπους επεξεργασίας νέων πληροφοριών, να αντιλαμβάνεται τη θέση του σχολείου στην ευρύτερη κοινωνία, να γνωρίζει την αναγκαιότητα της Δια Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, να γνωρίσει νέους επαγγελματικούς χώρους και νέες μορφές εργασίας.

Γ) Σε ό, τι σχετίζεται με την ανάπτυξη της ικανότητας λήψης απόφασης να καταστεί ικανός να σχεδιάζει το μέλλον του και να ιεραρχεί τα σχέδιά του, να μπορεί να διακρίνει τις επιδράσεις του σχολείου, της οικογένειας και της κοινωνίας στις δικές του επιλογές και αποφάσεις, να μάθει να αναζητά εναλλακτικές λύσεις για αποφάσεις που αφορούν την εκπαίδευση και την εργασία, να προβλέπει τις συνέπειες διάφορων αποφάσεων και να εκτιμά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε επιλογής, να προβληματίζεται πάνω στη βαρύτητα των στερεοτυπικών αντιλήψεων στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές και να μειώσει την επίδρασή τους στη λήψη αποφάσεων.

Δ) Αναφορικά με τη μετάβαση από ένα στάδιο εκπαίδευσης σε ένα άλλο ή στην αγορά εργασίας, να αποκτήσει ικανότητα προσαρμογής σε νέες καταστάσεις και να έχει ευελιξία στα νέα δεδομένα, να είναι σε θέση να παρουσιάζει τον εαυτό του με διαφορετικούς τρόπους, να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που του δίνονται,

να αποδέχεται τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά των άλλων και να συμμετέχει σε δραστηριότητες που απαιτούν συνεργασία με την κοινωνία και με άλλα άτομα (Βάγγερ, 2004).

4.4. Σύμβουλος-Καθηγητής και ομάδες εργασίας

Στο πλαίσιο του Προγράμματος οι μαθητές κι οι μαθήτριες είναι χωρισμένοι σε ομάδες των τεσσάρων έως πέντε ατόμων το πολύ. Ο Σύμβουλος- Καθηγητής συστήνει στην ολομέλεια τα μεθοδολογικά εργαλεία και τα μέσα που συμβάλλουν στη σφαιρική ανάδειξη κι αξιολόγηση της προσωπικότητας κάθε μαθητή/ μαθήτριας. Κάθε ομάδα επιλέγει, τις μεθόδους και τα μέσα, χάρη στα οποία οι μαθητές επιχειρούν, με την υποστήριξη πάντοτε του Συμβούλου-Καθηγητή, να παρέχουν συνεδρίες Συμβουλευτικής Ανάπτυξης Προσωπικότητας και προληπτικής Συμβουλευτικής στα μέλη των υπόλοιπων ομάδων, λειτουργώντας οι ίδιοι ως Σύμβουλοι-Μαθητές. Κάθε έφηβος αναλαμβάνει, εν συνεχεία, σε συνεργασία με το Σύμβουλο-Καθηγητή, να διαμορφώσει το περιεχόμενο του Ατομικού του Φακέλου, που αποτελεί εφεξής σταθερό σημείο αναφοράς για την αυτό- και την ετεροαξιολόγησή του, σχολική και οικογενειακή.

Προκειμένου να διακονηθούν ευρύτερες ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού, με την απαραίτητη διακριτικότητα, επιστρατεύεται κι η ασύγχρονη εκπαίδευση. Μέσω Skype και της αξιοποίησης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ο Σύμβουλος- Καθηγητής αναθέτει στους/τις εφήβους να αναπτύξουν και να επεξεργαστούν ομαδικά, με τη μορφή γραπτού δοκιμίου, ή άλλων τρόπων γραπτής επικοινωνίας (αφήγηση μιας ιστορίας, ερωτηματολόγιο, ημερολόγιο) θέματα που απασχολούν την καθημερινή τους πραγματικότητα, τις διαπροσωπικές τους σχέσεις και τις ανάγκες τους. Διερευνά για παράδειγμα τις δυσκολίες τους στη σχέση και την επικοινωνία με τους γονείς τους, ανιχνεύει τις επιπτώσεις στην ψυχολογία τους ενός πιθανού διαζυγίου τους ή κι ενός δεύτερου γάμου κάποιου από αυτούς, καθώς και τα όρια που θέτει σ' αυτούς η οικογένεια (αναφορικά με τις εξόδους, το χαρτζιλίκι). Ενημερώνεται για το πώς αντιλαμβάνονται και πώς διαχειρίζονται τις αλλαγές στο σώμα τους, το βαθμό της αυτοπεποίθησής τους, το ζήτημα της πρώτης επαφής και των σεξουαλικών σχέσεων γενικότερα, την ανάγκη τους για απομόνωση ή για κοινωνικότητα, τη χρήση του διαδικτύου, τις ποικίλες εξαρτήσεις. Ο ίδιος λειτουργεί πάντοτε διαμορφωτικά, εμπνέοντας με υποστηρικτική καθοδήγηση τους/ τις εφήβους να ανεύρουν εναλλακτικούς ή συμπληρωματικούς τρόπους σκέψης κι αντίδρασης που ενισχύουν την αυτοσυνείδηση και τη θετική ανάπτυξή τους.

Ο Σύμβουλος – Καθηγητής ενημερώνεται σταθερά, από συναδέλφους και από το συμβουλευόμενο/ η για τις σχολικές του/της επιδόσεις, καταρτίζει πρόγραμμα περιγραφικής αξιολόγησης της μαθητικής του προόδου, συνεργάζεται στενά με τους γονείς και τον υπεύθυνο εξωτερικό ενισχυτή, εκπονώντας, αν κριθεί αναγκαίο διαπιστωτικές συνεδρίες της εξέλιξης του παιδιού, ή συναντήσεις διαμορφωτικού χαρακτήρα, ώστε να αντιμετωπιστεί κάποιο πρόβλημα που ανέκυψε. Έχει εικόνα για την προσέλευση ή την απουσία του μαθητή /της μαθήτριας από τη σχολική ζωή, για τη γνώμη του/της για τα μαθήματα, τις σχολικές του προτιμήσεις, τη σχέση του με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, τους συμμαθητές /τις συμμαθήτριες, το φιλικό και συγγενικό περιβάλλον και προπάντων με τους γονείς του. Έτσι βοηθά τον/την έφηβο να συνειδητοποιήσει δομικά στοιχεία της προσωπικότητας και του κόσμου που τον περιβάλλει.

4.5. Η σύνταξη του ατομικού φακέλου

Από τις πρώτες συναντήσεις ήδη μέσα από ερωτηματολόγια – κατάλληλες ασκήσεις και βιωματικές εργασίες, καθώς και μέσα από την ανατροφοδότηση και την επεξεργασία των αρχικών αιτημάτων, καταρτίζεται ένα σχέδιο δράσης, το οποίο τίθεται σε επεξεργασία και τελεί ταυτόχρονα υπό διαμορφωτική αξιολόγηση, ώστε ο μαθητής και η μαθήτρια να οργανώσει και να εμπλουτίσει τον ατομικό του/της φάκελο (portfolio), μέσα από τον οποίο συνάγονται ευκρινή συμπεράσματα για την προσωπικότητα, τη σχολική πρόοδο, τις κλίσεις και τις επιθυμίες του/της. Παράλληλα διατυπώνονται οι πρώτες επαγγελματικές προτιμήσεις, οι οποίες και διερευνώνται με τη βοήθεια των κατάλληλων δραστηριοτήτων και μέσων, ώστε στο τέλος του προγράμματος ο συμβουλευόμενος / η συμβουλευόμενη να έχουν καταλήξει στην πρώτη τους

απόπειρα δέσμευσης και να έχουν βοηθηθεί ώστε να λάβουν την πρώτη τους απόφαση, που αφορά στο ρόλο τους μέσα στην αγορά εργασίας.

Το πρώτο και κρισιμότερο ερώτημα, στο οποίο ο Σύμβουλος καλείται να συνδράμει τον κάθε έφηβο μαθητή, ώστε αυτός να επιτύχει να το απαντήσει όσο πιο ευκρινώς και καλά μπορεί είναι «ποιος/ποια είμαι;» Πρόκειται για ένα θεμελιώδες ερώτημα αυτογνωσίας, που τον ωθεί να διεκδικήσει στον εαυτό του, να αποκτήσει δηλαδή αυτοεπίγνωση, να διερευνήσει την προσωπικότητά του, να προσδιορίσει τις δυνατότητες και τα ταλέντα του, να εντοπίσει τις δεξιότητες και τις ικανότητές του, να διαμορφώσει αντιλήψεις για τους συνανθρώπους του.

Προκειμένου να βοηθήσει το μαθητή στην αυτοσυνείδησή του ο Σύμβουλος αξιοποιεί ψυχομετρικά εργαλεία, κάνει χρήση των κατάλληλων ασκήσεων ή των ερωτηματολογίων προσωπικότητας. Μπορεί επίσης να επιστρατεύει και το Καριεροσκόπιο, ώστε να συνδιαμορφώσει μαζί με το συμβουλευόμενο τον ορίζοντα των επαγγελματικών του επιλογών.

Στο πλαίσιο αυτό δημιουργείται ο Ατομικός Φάκελος του μαθητή/της μαθήτριας (portfolio): συστήνεται κι οργανώνεται από τον ίδιο τον μαθητή με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, ενημερώνεται από τον ίδιο τον μαθητή ακολουθώντας την προσωπική του πορεία σταδιοδρομίας, φυλάσσεται και διατηρείται με ευθύνη του κατόχου του και του Συμβούλου. Σ' αυτόν μπορεί να έχει πρόσβαση μόνο όποιος θελήσει ο ίδιος ο κάτοχός του (Βάγγερ, 2004).

Ο Ατομικός Φάκελος περιέχει στοιχεία για το προσωπικό ύψος του μαθητή / της μαθήτριας, για τις αξίες, τις πεποιθήσεις και τα συναισθήματά του, τα ενδιαφέροντα και τις κατακτημένες δεξιότητες, για τις σχέσεις με τους «σημαντικούς άλλους», δηλαδή την οικογένεια, τους δασκάλους, το φιλικό περιβάλλον, τους ερωτικούς συντρόφους, για τις πιθανές επαγγελματικές εμπειρίες καθώς και τις μαθησιακές εμπειρίες (δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, προσφορά άτυπης ή εθελοντικής εργασίας) (Amundson-Bowlsbey, 2008).

Γενικότερα ο Ατομικός Φάκελος συνιστάται να περιλαμβάνει: Ημερολόγιο προσωπικής πορείας - εξέλιξης, συμπληρωμένα φύλλα ασκήσεων, δομημένων εργασιών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος του Συμβούλου-Καθηγητή, επιτεύγματα - διακρίσεις του μαθητή, σχολική επίδοση, σχέδιο εκπαιδευτικής σταδιοδρομίας και βιογραφικό σημείωμα.

Μέσω του Φακέλου δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή να καλλιεργήσει δεξιότητες –κλειδιά, οι οποίες είναι μεταφερόμενες και σε άλλους τομείς της ζωής του π.χ. οργάνωση, αξιολόγηση, υπευθυνότητα, αυτοπαρουσίαση, διαπραγμάτευση, διαχείριση του χρόνου, αξιοποίηση δικτύων και πηγών, καλλιέργεια γραπτού λόγου. Του προσφέρεται παράλληλα η ευκαιρία να διερευνήσει και να αποτυπώσει πτυχές του εαυτού του. Να αποκτήσει επίγνωση των διαφορετικών στοιχείων που συνθέτουν την ολότητά του και να διαπιστώσει την αλληλουχία των πράξεων και των αποφάσεών του. Να αξιολογεί (ή να επαναξιολογεί) ανατροφοδοτικά την προσωπική του πορεία. Να καλλιεργεί θετική και ρεαλιστική αυτοεικόνα και εκτίμηση του εαυτού του.

Ο μαθητής ή η μαθήτρια μέσα από όλη αυτή τη διαδικασία ανακαλύπτει πτυχές και δυνατότητες του εαυτού του/της που του ήταν άγνωστες μέχρι τώρα και τις οποίες μπορεί να αξιοποιήσει και για τον επαγγελματικό του/της προσανατολισμό. Το βασικότερο όμως είναι ότι αισθάνεται ότι υπάρχει κάποιος αρωγός του/της ότι δεν είναι μόνος/μόνη στην προσπάθειά του να δώσει σάρκα και οστά στα όνειρά του/της. Μόνο που αντιλαμβάνεται πλέον ότι οι στόχοι του/της πρέπει να είναι ρεαλιστικοί. Πολύ περισσότερο : αντιλαμβάνεται ότι μπορεί να πραγματοποιήσει τους στόχους του, αρκεί αυτοί να είναι συμβατοί με τις δεξιότητές του, να τους έχει προσδιορίσει με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια, να έχει διαμορφώσει σχέδιο δράσης και να έχει έτοιμο ένα εναλλακτικό σχέδιο.

Τον Ατομικό Φάκελο δύνανται να ενημερώνουν και να συμβουλευούνται κι οι καθηγητές του εκάστοτε εφήβου, στο πλαίσιο της αξιολόγησής του, προκειμένου αυτή να καταστεί ποιοτική, σε βάθος περιγραφική,

ουσιαστική και να καταργηθεί η αναγωγή της επίδοσης του σε μία αμιγώς ποσοτική κλίμακα, από την οποία δε συνάγονται ευκρινή συμπεράσματα για την προσωπικότητα και τις ικανότητές του.

4.6. Σύμβουλος–Καθηγητής και επαγγελματική ανάπτυξη του μαθητή

Προκειμένου να βοηθηθεί η λήψη επαγγελματικής απόφασης ανατίθεται σε κάθε ομάδα η σύνταξη της εκπαιδευτικής επαγγελματικής μονογραφίας μιας μικρής οικογένειας επαγγελματιών, που ανταποκρίνεται κάθε φορά στα ενδιαφέροντα των μαθητών και μαθητριών. (Βάγгер, 2004). Η εκπαιδευτική-επαγγελματική μονογραφία (ΕΕΜ) είναι η συστηματική παρουσίαση επαγγελματικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών πληροφοριών που αφορούν ένα συγκεκριμένο επάγγελμα. Μέσα από τις πληροφορίες που παρέχει, η εκπαιδευτική-επαγγελματική μονογραφία δίνει την δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να γνωρίσει έμμεσα τον κόσμο των επαγγελματιών και να τον προσεγγίσει θεωρητικά. Κάθε έφηβος αναλαμβάνει διαφορετικό επάγγελμα και το τελικό προϊόν αποτελεί μια συνθετική εργασία, που συμπληρώνεται στο πλαίσιο της διαλεκτικής συμβουλευτικής από παρατηρήσεις κι εκπαιδευτικές εφαρμογές που προκρίνει ο υπεύθυνος του ΚΕΣΥΠ στο Σύμβουλο-Καθηγητή.

Σκοπός της επαγγελματικής μονογραφίας είναι να παρέχει στον έφηβο μαθητή μια ολοκληρωμένη εικόνα του αναλυόμενου επαγγέλματος, συμβάλλοντας στην επιλογή αντικειμένου σπουδών. Η εκπαιδευτική-επαγγελματική μονογραφία ουσιαστικά τον βοηθά να ανακαλύψει τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις, να ζυγίζει τους κινδύνους καθώς και τις πιθανότητες και το κόστος μιας λανθασμένης επιλογής. Συντελεί, ώστε ο ενδιαφερόμενος να ακολουθήσει τη σωστή κατεύθυνση μέσα από πληροφορίες, που συχνά μπορεί να είναι τόσο σύνθετες και πολλές, ώστε να προκαλούν σύγχυση και άγχος. Τέλος, η μονογραφία πρέπει να είναι σε θέση να βοηθήσει τον ενδιαφερόμενο να αναθεωρήσει τις προσωπικές του πεποιθήσεις και τους στόχους του, αν αυτοί είναι σε λάθος δρόμο.

Απαραίτητο βήμα πριν την έναρξη της δραστηριότητας κρίνεται η ενημέρωση και η εξοικείωση των νέων με τις διαθέσιμες βιβλιογραφικές πηγές: με τα επιστημονικά περιοδικά, τα σεμινάρια και τα συνέδρια, τους χρήσιμους ιστότοπους, τις μονογραφίες και τα επιστημονικά έργα, καθώς επίσης και με τον υπάρχοντα κώδικα δεοντολογίας. Οι νέες και οι νέοι θα μπορούσαν να κινητροδοτηθούν (μέσω μιας δραστηριότητας) να ανεύρουν υλικό, αξιοποιώντας τις εκδόσεις και την ιστοσελίδα ιδιωτικών και δημόσιων οργανισμών που ασχολούνται με το αντικείμενο του Επαγγελματικού Προσανατολισμού ή και να αξιοποιήσουν δίκτυα ενημέρωσης κι επικοινωνίας επαγγελματιών, ώστε να εξοικειωθούν με τους πιο σύγχρονους τρόπους ανεύρεσης κι επικαιροποίησης υλικού.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της επαγγελματικής διερεύνησης μπορεί να ζητηθεί από το μαθητή/ τη μαθήτρια η σύνταξη ενός σύντομου ερωτηματολογίου, στο οποίο να αποτυπώνονται οι συμβουλές σταδιοδρομίας που του πρόσφεραν μέσα από αυτό δύο ή τρία πρόσωπα, τα οποία συγκαταλέγονται στους «σημαντικούς άλλους» της ζωής του. Από την επεξεργασία αυτού του υλικού ο νέος δύναται να αποκομίσει μια πρώτη εντύπωση αναφορικά με τις προσδοκίες τους για το επαγγελματικό του μέλλον και σχετικά με την εικόνα που έχουν διαμορφώσει για το πρόσωπό του άτομα του στενού του κοινωνικού περιβάλλοντος που εκτιμά. Ο νέος δεν υποχρεούται να τις ακολουθήσει, μπορεί ωστόσο να καταγράψει τις συμβουλές τους και να προβληματιστεί δημιουργικά με τις απαντήσεις που έλαβε.

Ο έφηβος/η έφηβη δύναται να συνεργαστεί είτε σε ατομικό επίπεδο με το Σύμβουλο- Καθηγητή, είτε να λειτουργήσει συνεργατικά με τα μέλη της ομάδας του/της, να εργαστεί για τη συλλογή πληροφοριών, με τη βοήθεια της ιστοσελίδας επίσημων φορέων ενημέρωσης (ΚΕΣΥΠ) ή της ελεύθερης αναζήτησης υλικού στον κυβερνοχώρο, προκειμένου να εντοπίσει χρήσιμες πηγές για κάποια από τα επάγγελα που τον/την ενδιαφέρουν. Δύναται εξάλλου να διασταυρώσει το υλικό του, μέσω συνεντεύξεων με εκπροσώπους διαφόρων ειδικοτήτων, χρησιμοποιώντας την τεχνική της δομημένης και/ή της ημιδομημένης συνέντευξης (Βάγгер, 2004).

Το επόμενο στάδιο της επαγγελματικής διερεύνησης είναι η αξιολόγηση των δυνατοτήτων που ανοίγονται ενώπιον κάθε νέου/νέας. Κάθε ομάδα προσφέρει υπηρεσίες Συμβουλευτικής Επαγγέλματος στα μέλη των υπολοίπων ομάδων, μέσω συνεδριών, αξιοποιώντας και τον Ατομικό Φάκελο κάθε εφήβου. Επιδιώκει να προσδιορίσει τα εμπόδια και τις γέφυρες στην επαγγελματική πορεία των μελών των άλλων ομάδων, αξιολογώντας τι εμποδίζει και τι βοηθά να προχωρήσει επαγγελματικά καθένα από αυτά. Αποκλείοντας, σε συνεργασία με τον κάθε συμβουλευόμενο, εκείνες τις επιλογές, για τις οποίες τα εμπόδια είναι ανυπέρβλητα, είναι εφικτό με την εφαρμογή της περιγραφικής αξιολόγησης να προσδιοριστούν τα πλεονεκτήματα κάθε δυναμικής επιλογής, η διάθεση του ασκούμενου να τα υπερπηδήσει και ο βαθμός της επιθυμίας του αναφορικά με την κατάκτηση συγκεκριμένων στόχων. Μέσω αυτού του εξορθολογισμού των ευκαιριών, ο έφηβος/η έφηβη μπορεί να επισημάνει την επιλογή εκείνη που του/της ταιριάζει και του/της αρέσει περισσότερο.

Το στάδιο της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής του Προγράμματος μπορεί να περιλαμβάνει και βιωματική εφαρμογή πλέον όσων μελετήθηκαν, χάρη στην ενσωμάτωση ποικίλων θεατρικών τεχνικών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι μαθητές κι οι μαθήτριες θητεύουν έτσι σε διαφορετικά επαγγέλματα. Ωστόσο η θεατρική αναπαράσταση μπορεί επιλεκτικά να αφορά και χαρακτηριστικές περιπτώσεις μαθητών της ομάδας, οι οποίοι παρατηρώντας τους προβληματισμούς τους να αναπαρασταίνονται από τρίτους, αποστασιοποιούνται από την κατάσταση και βοηθούνται να την αντιμετωπίσουν πιο ψύχραιμα. Παράλληλα η ομάδα καλλιεργεί την ενσυναίσθηση, εξελίσσεται ηθικά και κοινωνικά ως σύνολο.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση της όλης προσπάθειας, τον αναστοχασμό της πορείας που ακολουθήθηκε, τη διαμορφωτική αξιολόγηση και τον επαναπροσδιορισμό των στόχων και την έκθεσή τους στην ομάδα των ομηλίκων για κριτική, έλεγχο και ανατροφοδότηση. Μέσα από την τελική αυτή διαδικασία το άτομο αποκομίζει στοιχεία αυτογνωσίας, βιώνει το εύρος του ετεροπροσδιορισμού και συνειδητοποιεί κυρίαρχα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, μέσα από την εναλλαγή του ατομικού στοιχείου με το συλλογικό, ενώ συσφίγγει κι ισχυροποιεί τις κοινωνικές, ενδοσχολικές του διαπροσωπικές σχέσεις.

4.7. Βιωματική προσέγγιση και θεατρικές τεχνικές

Η βιωματική προσέγγιση εντάσσεται στις μεθόδους εφαρμογής του Προγράμματος του *Συμβούλου-Καθηγητή*, καθώς κινητροδοτεί τους μαθητές και τις μαθήτριες, αξιοποιώντας τα ήδη υπάρχοντα βιώματα ή παράγοντας νέα, ενώ συνδέεται ταυτόχρονα με την κοινωνική πραγματικότητα και την επικαιρότητα. Εμπλουτίζει τη διδασκαλία και τις συμβουλευτικές συνεδρίες των Συμβούλων- Μαθητών, καθιστά τη μαθησιακή διαδικασία αποτελεσματικότερη, ωθεί στη δημιουργική και κριτική σκέψη, ενώ ενεργοποιεί διανοητικά και συναισθηματικά τους μαθητές /τις μαθήτριες και τους /τις σηκώνει από τα θρανία (Γκόβας, 2001).

Η εφαρμογή επιλεκτικών θεατρικών τεχνικών σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες συμβάλλει στην έκφραση και την άσκηση της φαντασίας, ασκεί στο διάλογο και στο σεβασμό στη διαφορετικότητα, αναπτύσσει την αυτενέργεια, τη συνεργατικότητα, την ενσυναίσθηση και τη διερευνητικότητα. Επιτρέπει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/μαθητριών, ακόμη και των πιο αδύναμων στη λήψη αποφάσεων. Επιπρόσθετα βοηθά στην καλλιέργεια πολλαπλών τύπων νοημοσύνης.

Ενδεικτικά αναφέρεται ένα παράδειγμα για καθεμία από τις δραστηριότητες που περιγράφηκαν στην προηγούμενη ενότητα: Συγκεκριμένα μπορεί να ενσωματωθεί στο Πρόγραμμα η τεχνική της *καυτής ανακριτικής καρτέκλας* (Αυδή-Χατζηγεωργίου, 2007), στην προσπάθεια της ομάδας να ανασυνθέσει και να εμπεδώσει βιωματικά τις πληροφορίες σχετικά με κάποιο επαγγελματικό κλάδο : ένα μέλος της ομάδας κάθεται στην καρτέκλα κι οι υπόλοιποι του υποβάλλουν ερωτήσεις. Μπορεί να υποθεθεί ότι πρόκειται για έναν Σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού ή για έναν επιτυχημένο Εργαζόμενο στον τομέα του. Τα

μέλη της ομάδας του θέτουν ερωτήματα με αποτέλεσμα να γίνεται εμβάθυνση στο έργο του, να διερευνώνται οι συνθήκες εργασίας του, οι προϋποθέσεις και τα προσόντα για την άσκηση του.

Θα μπορούσε επίσης να εφαρμοστεί ο *διάδρομος εσωτερικών φωνών ή διάδρομος της συνείδησης* (Αυδή-Χατζηγεωργίου 2007) προκειμένου ένας έφηβος να βοηθηθεί να ανεύρει τη λύση σε κάποιον από τους προβληματισμούς του: οι μαθητές και οι μαθήτριες σχηματίζουν δυο παράλληλες αντικριστές σειρές, αφήνοντας στη μέση ένα διάδρομο, απ' όπου περνάει ο κεντρικός χαρακτήρας και ακούει τις σκέψεις και επιχειρήματα καθενός σχετικά με ένα δίλημμα λήψης απόφασης που αντιμετωπίζει (οι δύο πλευρές του διαδρόμου εκπροσωπούν τις δύο πλευρές του διλήμματος). Εκφράζονται ως ένα είδος δικών του σκέψεων, της συνείδησής του, επιχειρημάτων (και όχι μόνο). Στο τέλος αποφασίζει και δηλώνει τι θα κάνει με βάση αυτά που άκουσε και λέει τι ήταν αυτό που τον έπεισε¹.

Έτσι το Πρόγραμμα γίνεται αποτελεσματικό, καθώς οι συμβουλευόμενοι κατανοούν κι αφομοιώνουν το αντικείμενο μελέτης τους, επικοινωνούν ελεύθερα και συνεργάζονται με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους, συμμετέχουν ενεργά κι αυτόβουλα, καλλιεργούν δεξιότητες κι ενδιαφέροντα σε σχέση με το αντικείμενο του ενδιαφέροντός τους. Ταυτόχρονα ασκούνται στην επικοινωνία και στην έκφραση (σωματική και λεκτική), κατανοούν τις ανθρώπινες σχέσεις στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας και της διερευνητικής μάθησης, ευαισθητοποιούνται σε ευρύτερα ζητήματα του ανθρώπινου βίου και μαθαίνουν, χάρη στην εμβάθυνση και τον κριτικό στοχασμό να ελέγχουν το συναισθηματικό τους κόσμο. (Αυδή-Χατζηγεωργίου 2007). Από το διάδρομο της συνείδησης μπορούν να περάσουν διαδοχικά όλοι (ή πολλοί) μαθητές. Η τεχνική διαθέτει έντονα στοχαστικά και μεταγνωστικά χαρακτηριστικά και, συχνά, οδηγεί στην αλλαγή της συμπεριφοράς του ρόλου.

4.8. Σύμβουλος–Καθηγητής και Τεχνολογίες Πληροφορίας κι Επικοινωνίας

Η χρήση των νέων τεχνολογιών, η δημιουργική ενσωμάτωσή τους στη σχολική τάξη και η παιδαγωγική αξιοποίησή τους στην εκπαιδευτική δραστηριότητα αποτελεί προϋπόθεση, για την εκπλήρωση των στόχων του Νέου Λυκείου (ΦΕΚ 193/17-09-13) αλλά και για την εθνική ανταπόκριση κάθε εκπαιδευτικού συστήματος κράτους – μέλους στους ευρύτερους σκοπούς που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την προώθηση και εκπλήρωση της εκπαιδευτικής της πολιτικής.

Οι Σύμβουλοι-Καθηγητές συστήνεται να επιμορφώνονται στη χρήση και στην εφαρμογή των ΤΠΕ στη σχολική τάξη, μέσω των υπαρχουσών δομών. Έτσι μπορούν να εμπλέκουν δημιουργικά τους μαθητές τους στη διαδικασία της μάθησης με τη χρήση της τεχνολογίας, να παρακολουθούν την έκδοση και κυκλοφορία νέων λογισμικών συναφών με το αντικείμενο της Συμβουλευτικής, να τα αξιολογούν, να τα χρησιμοποιούν με άνεση και αποτελεσματικότητα και να δημιουργούν τις δικές τους καινοτόμες ηλεκτρονικές εφαρμογές.

Πρέπει επίσης να εφαρμόζουν συγκεκριμένες αρχές που διέπουν το σχεδιασμό εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, υπηρετώντας αρχές της σύγχρονης Συμβουλευτικής στο πλαίσιο της κοινωνίας του ψηφιακού γραμματισμού. Πρόκειται ουσιαστικά για μια προσπάθεια συμμετοχής στην ευρύτερη διαδικασία ενιαιοποίησης (ομογενοποίησης) κι ενοποίησης (δημιουργίας ενός μοναδικού χώρου) εκπαίδευσης – κατάρτισης – επιμόρφωσης (Amundson-Bowlsbey, 2008).

Η παράλληλη με τις συνεδρίες λειτουργία ενός κλειστού μαθήματος στην εκπαιδευτική πλατφόρμα ενός τεχνολογικά προηγμένου εκπαιδευτικού δικτύου, όπως είναι το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, διαμορφώνει συνθήκες συντονισμού ατόμων και ομάδων, μέσω της ασύγχρονης και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (e learning), εφοδιάζοντάς τους με πρόσθετο υλικό και διαδικτυακές ή ηλεκτρονικές δραστηριότητες εφαρμογής και εμπέδωσης του περιεχομένου των συνεδριών. Ταυτόχρονα οι μαθητές / μαθήτριες ενισχύονται στην

---

¹Περισσότερες πληροφορίες στο βιβλίο των Αυδή – Χατζηγεωργίου (2007) και στο βιβλίο του Σίμου Παπαδόπουλου, *Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών – Θεωρία και Εφαρμογές* (2013) διαθέσιμο στο δικτυακό κόμβο <http://theduarte.org/10012013->

αυτενέργεια, βοηθούμενοι από το Σύμβουλο – Καθηγητή να εξερευνήσουν τον κυβερνοχώρο, ώστε να ανεύρουν χρήσιμο και επικαιροποιημένο πληροφοριακό υλικό, που ικανοποιεί τις απορίες και τις ανάγκες τους αναφορικά με το σχεδιασμό του επαγγελματικού τους μέλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτού του μαθητοκεντρικού μοντέλου ο ρόλος του εκπαιδευτικού καθίσταται ουσιαστικότερος, καθώς από κύριος φορέας της γνώσης μετασχηματίζεται σε καθοδηγητή και διευκολυντή της προσπάθειας των μαθητών να αναζητήσουν ψηφιακό υλικό (ανακαλυπτική - διερευνητική μάθηση), να το επεξεργασθούν και να το συνθέσουν συνεργατικά (ομαδοσυνεργατική μάθηση) και να μάθουν οικοδομώντας ενεργητικά τη νέα γνώση (εποικοδομητική μάθηση). Η σχολική μονάδα υπηρετεί με τον τρόπο αυτό το ρόλο της ως ανοιχτού συστήματος, αλληλεπιδρώντος προς την κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει τους εφήβους να αναζητήσουν σε πραγματική βάση τη σχέση τους με τον εαυτό τους και ό, τι τον περιβάλλει.

4.9. Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών Συμβούλων – Καθηγητών

Η Συμβουλευτική δε διδάσκεται σήμερα στην ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως αυτόνομος κλάδος που οδηγεί στη λήψη πτυχίου πανεπιστημιακής εξειδίκευσης. Επικουρείται με τη μορφή της μεταπτυχιακής εξειδίκευσης πρώτου και δεύτερου κύκλου σπουδών, με τη μορφή επιμορφωτικών σεμιναρίων δια ζώσης ή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ή και μέσω διαλέξεων, ημερίδων, επιστημονικών συμποσίων.

Η επιτυχής εφαρμογή του θεσμού του Συμβούλου – Καθηγητή θα μπορούσε να οδηγήσει στην απαίτηση κάθε σχολικής μονάδας να διαθέτει εξειδικευμένο εκπαιδευτικό στο επιστημονικό αντικείμενο της Συμβουλευτικής, προκειμένου αυτός να λειτουργεί ως εμπνευστής καινοτόμων πρακτικών στην εφαρμογή του θεσμού κι ως πολλαπλασιαστής της γνώσης. Θα μπορούσε επίσης να ορίζεται πάντοτε ως Υπεύθυνος – Συντονιστής αναλόγων προγραμμάτων κάποιος εκπαιδευτικός με συναφή εξειδίκευση, με δυνατότητα μοριοδότησης της συμβολής του στην προσπάθεια ανάπτυξης της Συμβουλευτικής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κατά τη διαδικασία επιλογής του ως Υπεύθυνου Κέντρου Συμβουλευτικής Επαγγέλματος.

Ο ίδιος θα μπορούσε να οργανώσει σεμινάρια ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης, υποστηρίζοντας την επαγγελματική ανάπτυξη των συναδέλφων του και υποβοηθώντας σταθερά την εκπόνηση του Προγράμματος. Θα ήταν έτσι δυνατό να συμβάλλει και στη δική του προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη μέσω της ιδιότητάς του ως Εκπαιδευτή Ενηλίκων, μέσω της συγγραφής, παρουσίασης και εφαρμογής πρωτότυπου εκπαιδευτικού υλικού, μέσω της συνεργασίας στο σχεδιασμό και στην εκπόνηση βιωματικών εργαστηρίων που υπηρετούν τη μέθεξη στις αρχές της Συμβουλευτικής και δημιουργούν εικονικά περιβάλλοντα προσομοίωσης της εξωσχολικής πραγματικότητας. Μπορεί επίσης να πρωτοστατήσει στην εκπόνηση μίας έρευνας – δράσης στο τέλος κάθε σχολικού έτους, ώστε να επιφέρονται οι απαραίτητες βελτιώσεις για την ευδόκιμη εφαρμογή και λειτουργία του θεσμού. Τέλος ο εκπαιδευτικός - πολλαπλασιαστής των δεξιοτήτων της Συμβουλευτικής στη σχολική μονάδα που υπηρετεί δύναται να επιμορφώνεται σταθερά στη χρήση των νέων τεχνολογιών, στην εφαρμογή αρχών Συμβουλευτικής και πάνω από όλα να εισπράττει την ψυχική, εκπαιδευτική και προσωπική ικανοποίηση της συνδρομής του στη βελτίωση και την εξέλιξη των μαθητών και μαθητριών του.

4.10. Σύμβουλος – Καθηγητής κι εκπαιδευτική καινοτομία

Η πρόταση της εφαρμογής ενός καινοτόμου θεσμού σε επίπεδο αρχικά σχολικής μονάδας συμβαδίζει τόσο με τις εξαγγελίες περί αυτοτέλειάς της (Παπακωνσταντίνου, 2011), καθώς κάθε τέτοια προσπάθεια εφαρμογής συνιστά καινοτομία μικροεπιπέδου (εισαγωγή νέων αντικειμένων και μεθόδων διδασκαλίας), καινοτομία περιεχομένου (νέα σκοποθεσία στην εκπόνηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων) και καινοτομία τοπικής εμβέλειας (έμμεση αυτοαξιολόγηση των αναγκών των μελών της και εκπόνηση ενός προγράμματος κάλυψής τους) (Μαυροσκούφης 2002).

Ας σημειωθεί ωστόσο ότι η καινοτομία στην εκπαίδευση δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά σε όλο το εύρος της έννοιας, στο πλαίσιο ενός συγκεντρωτικού συστήματος. Απαιτείται η θέσπιση ενός αποκεντρωμένου εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο επιτρέπει στις σχολικές μονάδες αυτονομία και αυτοδιαχείριση, δυνατότητα προγραμματισμού των στόχων τους σε συνάρτηση με τις ανάγκες τους, την ιστορική συγκυρία, την τοπική τους ιστορία και τα οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, στον οποίο απευθύνεται. Κάθε σχολική μονάδα είναι ένα ανοιχτό σύστημα, δηλαδή κάθε αλλαγή σε επίπεδο σχολείου επηρεάζει την καθημερινή πραγματικότητα της κοινωνίας που το περιβάλλει.

Η εφαρμογή ενός αποκεντρωμένου συστήματος εκπαίδευσης, το οποίο μεταβιβάζει ουσιαστικές διοικητικές αρμοδιότητες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, επιδιώκει να καταστήσει στην ουσία τα σχολεία ανταγωνιστικούς φορείς της γνώσης μέσα στην ευρύτερη εθνική κοινωνία, επιτρέποντάς τους να εφαρμόσουν μεταρρυθμίσεις και καινοτομίες στην οργάνωση, στους στόχους, στα αναλυτικά προγράμματα και στις διδακτικές προσεγγίσεις τους. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο σχέδιο, που στην ουσία συνδέει ευθέως την παραγωγή γνώσης με την αγορά εργασίας, ενώ καθιστά ως ρυθμιστικούς παράγοντες της επιτυχίας των δράσεων και της λειτουργίας κάθε σχολείου τους γονείς, οι οποίοι επικυρώνουν με την προτίμησή τους την εκπαιδευτική πολιτική κάθε σχολικής μονάδας (Παπακωνσταντίνου, 2011).

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Συμβουλευτική θα πρέπει να ενσωματωθεί στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών, ώστε αυτή να μετατραπεί σε Εκπαίδευση κι η Εκπαίδευση σε Συμβουλευτική. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αφενός με τη διαθεματική αξιοποίηση της στην αποτελεσματικότερη διδασκαλία αυτόνομων γνωστικών αντικειμένων. Για παράδειγμα, η εισαγωγή μίας ενότητας στη Νεοελληνική Λογοτεχνία της Α Λυκείου με θέμα : «η λογοτεχνία της εφηβείας» με την εφαρμογή των κανόνων και των αρχών της Συμβουλευτικής δύναται να προσφέρει υπηρεσίες γενικής συμβουλευτικής και ταυτόχρονα να συμβάλλει στην ψυχοδυναμική-ψυχαναλυτική εμβάθυνση και ερμηνεία των λογοτεχνικών κειμένων.

Η ενσωμάτωση της Συμβουλευτικής σε κάθε σχολική δραστηριότητα επιτυγχάνεται εξάλλου, μόνον αν κάθε εκπαιδευτικός του σχολείου επιμορφωθεί κατάλληλα κι αποφασίσει να εντρυφήσει στη διδασκαλία του, αξιοποιώντας τις πρακτικές των μαθημάτων που διδάσκει και συνδυάζοντας τις με τις γενικότερες αρχές της Συμβουλευτικής. Έτσι η σχέση σχολείου – κοινωνίας και δασκάλου- μαθητή γίνεται ουσιαστική και αναπτύσσεται ανθρωποκεντρικά με στόχο την ατομική και συλλογική ευδοκίμηση.

Η στελέχωση των σχολικών μονάδων με εκπαιδευτικούς ειδικευμένους στη Συμβουλευτική Εφήβων και στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας εξασφαλίζει πόρους σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης, καθώς οι Σύμβουλοι-Καθηγητές υποκαθιστούν αποτελεσματικότερα ειδικότητες, όπως του ψυχαναλυτή, του ψυχολόγου, του κοινωνικού λειτουργού και του συμβούλου παιδαγωγικής ευθύνης. Ωστόσο η επιτυχία του σύνθετου ρόλου του Συμβούλου- Καθηγητή εναπόκειται όχι μόνο στην προσωπικότητα και στις γνώσεις του εκάστοτε εκπαιδευτικού, αλλά και στο ευρύτερο πλαίσιο που προσδιορίζει και περιγράφει τα καθήκοντα του και τον τρόπο επιτέλεσής τους.

Η κατάλληλη αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας κι Επικοινωνίας, η εφαρμογή της συνεργατικής μεθόδου και του μαθητοκεντρικού μοντέλου διδασκαλίας στη σχολική αίθουσα δύναται μακροπρόθεσμα να οδηγήσει στη στελέχωση της σχολικής μονάδας με εφήβους Συμβούλους-Μαθητές, οι οποίοι θα βοηθούν τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς τους να γνωρίσουν τον εαυτό τους και να αποφασίσουν για την κατεύθυνση των σπουδών τους, έχοντας το Σύμβουλο-Καθηγητή τους ως διευκολυντή κι εμπυχωτή της όλης προσπάθειας (Παναγόπουλος, 2010).

Η παροχή συγκροτημένης και σταθερής υποστήριξης στον έφηβο στα κρίσιμα προβλήματα που τον απασχολούν, η απόπειρα να αντιμετωπιστεί το άγχος κι οι κρίσεις της ευαίσθητης ηλικίας, στην οποία

βρίσκεται, η παροχή βοήθειας προς αυτόν, ώστε να διαμορφώσει το αξιολογικό του σύστημα και τη στάση ζωής του και να οικοδομήσει ομαλές κοινωνικές σχέσεις συνιστούν αρμοδιότητες του Συμβούλου-Καθηγητή. Έτσι ο εν λόγω θεσμός και πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί που τον εφαρμόζουν αναβαθμίζουν το κύρος της σχολικής μονάδας, στην οποία υπηρετούν, καθώς εμπνέουν εμπιστοσύνη στον έφηβο και στους γονείς του προς το σχολικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα χάρη στην προληπτική Συμβουλευτική αποτρέπεται η εκδήλωση προβλημάτων συμπεριφοράς των εφήβων, η πρόκληση συγκρουσιακών καταστάσεων ή/και φαινομένων ενδοσχολικής βίας που δυναμιτίζουν την ομαλή σχολική κι εξωσχολική ζωή και την ανάπτυξη του/της εφήβου.

Παράλληλα η ικανότητα του Συμβούλου-Καθηγητή να διαχειριστεί την εξελιγμένη νοητική του ικανότητα του/της εφήβου, ώστε να τον/την βοηθήσει να ανακαλύψει την προσωπική του/της ταυτότητα αποτελεί το πρώτο βήμα για τη Συμβουλευτική Επαγγέλματος. Ο ρόλος του Καθηγητή στην προκειμένη περίπτωση ως Συμβούλου Επαγγέλματος ενισχύεται κι από την προσωπική αντίληψη που ο ίδιος δύναται να διαμορφώσει επί των δυνατοτήτων και των δεξιοτήτων του εφήβου. Η σταθερή ενημέρωση του Ατομικού Φακέλου του μαθητή και η γόνιμη επικοινωνία του Συμβούλου με τους γονείς και τον ίδιο ανανεώνει την εμπιστοσύνη του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου προς τον εκπαιδευτικό, τη σχολική μονάδα και το θεσμό της εκπαίδευσης γενικότερα.

Η πιλοτική εφαρμογή του θεσμού του Συμβούλου-Καθηγητή αποτελεί σαφώς μια πρόταση, η οποία επιδέχεται βελτιώσεις κι αλλαγές, συνιστά ωστόσο μια πρωτόλεια προσπάθεια διεύρυνσης της εφαρμογής του ΣΕΠ από το δυναμικό της σχολικής μονάδας, με μέσα και μεθόδους σύγχρονες, συνεργατικό χαρακτήρα και με φιλοσοφία που ανταποκρίνεται στις αρχές της διαλεκτικής συμβουλευτικής, της διερευνητικής – ανακαλυπτικής μάθησης και των αρχών του δημοκρατικού σχολείου (Ματσαγγούρας, 1999)._

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αυδή Ά. – Χατζηγεωργίου Μ. (2007). *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Amundson N., Bowsbey J.& Niles S.(2008) *Βασικές αρχές επαγγελματικής συμβουλευτικής. Διαδικασίες και τεχνικές*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Rosili.

Βάγγερ Αι. (2004) στο Κασσωτάκης, Μ. (επ) *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός, θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Bell, E. (1996). *Counselling in further and higher education*. Buckingham – Philadelphia: Open University Press.

Caplan, G. (2004). *Principles of Preventive Psychiatry*. New York: Basic Books.

Γκόβας, Ν. (2001). *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο: αφήγηση, παιχνίδια, τεχνικές για εκπαιδευτικούς και εμπυχωτές νεανικών ομάδων*. Αθήνα : Μεταίχμιο.

Δημητρόπουλος, Ε. (1989). *Σχολικός εκπαιδευτικός επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική*. Γ έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Δημητρόπουλος, Ε. (1999). *Συμβουλευτική - Προσανατολισμός. Τόμος Α', Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Καλούρη- Αντωνοπούλου, Ο. (2001). *Γενική Ψυχολογία Ι*. Αθήνα: Έλλην.

Κάντας Α, Χατζή Α. (1991). *Ψυχολογία της εργασίας. Θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης στοιχεία συμβουλευτικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Κασσωτάκης, Μ. (επ). (2004). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός, θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κουμουνδούρου, Γ. (2009). *Επαγγελματική ωριμότητα. Οι διαστάσεις, οι διαμορφωτικοί παράγοντες κι οι συνέπειές της στην επαγγελματική συμπεριφορά των νέων στην Ελλάδα*. Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή. Αθήνα : Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (2012). *Συμβουλευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.
- Ματσαγγούρας, Η. (1999). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας. Η σχολική τάξη. Χώρος. Ομάδα. Πειθαρχία. Μέθοδος*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Μαυροσκούφης, Κ. Δ. (2002). Η εισαγωγή και η υποδοχή των καινοτομιών στα σχολεία: θεωρητικό πλαίσιο και πρακτικά προβλήματα. *ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ* (105), σελ: 16-23.
- Milner, P. (1984) *Counselling in Education*. London: J.M. Dent.
- Παπαδόπουλος, Σ. (2010) *Παιδαγωγική του θεάτρου*. Αθήνα.
- Παπακωνσταντίνου, Γ. (2011) *Ο ρόλος των στελεχών εκπαίδευσης στην εφαρμογή καινοτομικών παρεμβάσεων. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση θεωρία και πράξη*. Αθήνα.
- Ράπτης, Ν. (2006). Η διαχείριση της καινοτομίας από τη σχολική ηγεσία. *Επιστημονικό Βήμα* (29), 6-15.
- Thorne, B. (1984). *Person centred therapy*, in W. Dryden (ed), *Individual Therapy in Britain*. London: Harper and Row.
- Χατζηχρήστου, Χ. (2011). *Ψυχολογική Συμβουλευτική στο σχολείο*. Αθήνα. Τυπωθήτω.